

Richard a Francois sú dvaja bratia, ktorí za mnou často chodievali: „Guy, nemáme ani fuka a máme hlad! Daj nám peniaze na jedlo, ty nás predsa nikdy nenecháš v štichu!“ Raz ma však jeden chalan na nich upozornil: „Guy, zneužívajú ťa a klamú. Richard a Francois každý deň žobru v metre a kradnú peňaženky. Peňazi majú dosť. Nechajú sa však od teba kŕmiť. Dostanú ťa, lebo ti vždy ukážu prázdne vrecká. Ibaže oni si schovávajú svoje peniaze v slipoch!“

Za pár dní sa obaja bratia opäť objavili. Znova začali so svojím lamentovaním, že sú hladní, ale nemajú peniaze. Povedal som im: „Dnes ste mojimi hosťami. Najeme sa a pôjdeme spolu do kina.“ „Ty si bezva, Guy, je úžasné, čo robíš pre takých chudákov, ako sme aj my!“

V reštaurácii som tých dvoch lumpov nakŕmil a oni po celý čas neprestávali s lichôtkami, ktoré bohato zalievali beaujolais. Zaplatil som a vybrali sme sa autom do kina. Zastavili sme na križovatke, kde som vedel, že červená vždy trvá dlho. Využil som pauzu a otočil som sa k nim: „Dobre ste sa najedli a napili?“ „Bolo to moc príma, Guy!“ „Tak môžeme byť k sebe teraz úprimní?“ „Guy, my pred tebou nikdy nič neskrývame...“ „No tak si rozopnite rázporky a ukážte, koľko peňazi máte v trenkách!“

Zarazene sa na seba pár sekúnd pozerali, a nato jediným pohybom otvorili svoje tajné skryše, napchané bankovkami.

„Vďaka za úprimnosť, chlapi. Takže, Richard, koľko si mi to vlastne dlžný? Myslím štyristo frankov, asi aj viac... No tak mi ich teraz daj! Nebudú voňať ružami, ale čo sa dá robiť...“ Neochotne mi podával peniaze.

Nato som započul, ako šepká svojmu bratovi: „Počúvaj, on je ešte mazanejší ako sme my!“, čo znamenalo čosi ako: „Výzerá síce ako trúba, ale predsa nie je sprostý.“

Vstupenky do kina Francois veľkoryso zaplatil. Teraz, keď prídu za mnou, prednášajú svoju slávnú vetu „mám hlad!“ so smiechom. A keď im poviem „tak sa najedzte zo svojich trenírok“, smejú sa ako šialenci.

Rád pomôžem, ale hlupák nie som.

(zdroj: Guy Gilbert, *Srdce v ohni*)

Prosíme Vás, porozmýšľajte, či aj Vy nemáte vlastné svedectvo, ktoré by mohlo obohatiť a napomôcť druhým na ceste k Bohu. K tomuto účelu slúži e-mailová adresa: casopis.pramen@gmail.com. Požadovanú anonymitu rešpektujeme. Archívne čísla časopisu od r. 2012 sa nachádzajú na stránke www.horcicneznrko.sk

Text a grafická úprava Sephoris studio. Vydávané pre vnútornú potrebu farnosti. Vychádza štvrťročne. Foto: internet, vlastný archív

PRAMENĚ

FARNOSŤ MARTIN-SEVER

Jún 2016, ročník 16

MISERICORDES SICUT PATER - MILOSRDNÍ AKO OTEC

Už ste sa niekedy našťvali na Pána Boha? Mnohí, ak budeme úprimní, odpovieme: „Áno.“ Veď aj v evanjeliách sme toľkokrát narazili na niečo, čo sa prieči našej logike, našim predstavám o spravodlivosti.

Príkladov, ktoré nás môžu dráždiť, je evanjelium plné. Stačí pripomenúť podobenstvo o nádenníkoch, z ktorých každý dostane rovnakú mzdu, hoci nie každý pracuje rovnako dlho. (Mt 20,1-16) Alebo ako môže pastier nechať len tak deväťdesiatdeväť oviec? Ísť hľadať jediná stratenú a ostatné nechať v pustatine – tak ako to doslovne Lukáš uvádza – to môže len pastier, ktorý snáď stratil rozum! A nad všetkými týmito nelogickosťami evanjelia sa čnie podobenstvo o márnotratom synovi. Pre človeka, ktorý uvažuje rozumne, je nepochopiteľné a neprijateľné.

Vžime sa do situácie: starší syn, ktorý drie ako kôň, nič navyše si nedopraje a v morálke má jasno, sa každý deň unavený vracia domov. A tu je jedného dňa svedkom niečoho, čo mu poriadne pohne žľouchou. V jeho očiach zrejme už senilný a láskou k svojmu mladšiemu synovi zaslepený otec jedná tak, akoby schvaľoval jeho hýrivý život. A tak zo svojho staršieho syna, poctivého „driča“, nepriamo urobí hlupáka. Čo je veľa, to je veľa.

Starší syn sa nazlostí – na brata, že to za neho musel celé roky oddrieť. Aj na otca, že sa to mladšiemu bratovi uňho tak ľahko prepieklo. Je na svete vôbec nejaká spravodlivosť? Načo vôbec žiť morálne, keď nakoniec sa hostina nestrojí pre neho, ale pre hýrivca a nemravníka? Takéto pochybnosti asi trápili staršieho brata a my sa v ňom určite tiež nájdeme.

V Lukášovom príbehu nájdeme veľa symbolov. V odchode do ďalekej krajiny už starokresťanskí otcovia videli vnútorné vzdialenie sa od Boha. Slovo, ktoré označuje premárnený majetok, znamená v gréčtine „podstatu“. Mladší syn teda premárni svoju podstatu - *seba samého, vlastnú ľudskú dôstojnosť*. Spoločenstvo so sviňami je znamením jeho maximálnej biedy a rozhodnutie vstúpiť do seba prvým krokom k pokániu a k návratu k Bohu.

„Najlepšie šaty“, doslovne „prvé šaty“, do ktorých otec oblieka svojho „nájdeneho“ syna, symbolizujú pôvodnú krásu, do ktorej bol človek odedý pri svojom stvorení (Gn 1,27). Prsteň, ktorý otec synovi nastokne na prst, symbolizuje *prenesenie otcovej moci na syna* (Gn 41,42). *Obuv*, ktorá je obutá synovi po návrate domov, je tiež *symbolom synovstva*. Starý afro-americký spirituál to vyjadruje takto: „Všetky Božie deti majú topánky. Až prídem do neba, obujem si topánky. Budem sa prechádzať po Božom nebi.“

Práca staršieho syna na poli hovorí o tom, že k návratu syna došlo v normálny bežný pracovný deň, čím evanjelista ešte viac zdôrazňuje mimoriadnosť oslavy. *Najtučnejšie tela, doslova obeta z obilia*, bolo chované pre slávnostnú príležitosť a hostina, na ktorej podľa gréckeho textu znejú *symfónia a chóry*, sú odkazom na *Eucharistiu* a na radosť z oslavy Božej lásky. *Prí-*

tomnosť otca i syna na hostine a ich tanec v rytme hudby sú poukázaním na Najsvätejšiu Trojicu.

Podobenstvo o stratenom majetku a dvoch synoch je v prvom rade obraznou výpoveďou o Božom jednaní s hriešnikom. O túžbe Boha, aby sa hriešnik navrátil do Otcovho domu.

Boh, ktorého si vytvorila naša vlastná náboženská obrazotvornosť, je o dosť iný – ostatne, celé dejiny kresťanstva by sme v istom zmysle mohli chápať ako dejiny pokusov premaľovať „pohoršujúci“ evanjeliový obraz Boha našimi predstavami. Musíme priznať, že na evanjeliových obrazoch nás dráždi to, že zobrazujú Boha ako bezpodmienečnú lásku. Boh sa chová „divne“, pretože bezhranične miluje.

Tá Božia láska, tolerancia a trpezlivosť nás provokuje. Ako to, že Boh, svätosť sama, nezasiahne, keď hriešnosť človeka nepozná hranice? Je spravodlivé, aby niektorí ľudia dostali novú šancu?

PRÍBEH RUDOLFA HÖSSA

Rudolf Höss sa narodil v roku 1901. Jeho rodičia boli horliví katolíci a na ich vzájomný vzťah Rudolf po rokoch spomínal ako na vzťah plný dobroty, lásky a vzájomnej úcty.

Otec svojho syna často brával na rôzne pútnické miesta Nemecka, Švajčiarska a Francúzska. Rudolf bol horlivým miništrantom a do kostola chodieval rád. Otec však svojho syna – bez toho, že by sa ho na to opýtal, zasvätil Bohu a určil mu kňazské povolanie. Rudolf takéto správanie nemal rád: „Nikdy som druhým ľuďom nedovolil, aby mi niečo vnucovali. Vždy som trval na svojom. V tomto som bol bezohľadný a neustúpil som.“

Keď mal trinásť rokov, vo spovedi vyznal istý skutok, ktorý sa stal vo vzťahu k spolužiakovi. Na druhý deň prežil šok, keď ho otec požiadal, aby mu tú udalosť so spolužiakom vysvetlil. Rudolf začal podozrievať kňaza z prezradenia spovedného tajomstva. Nepripustil, že otec sa o situácii mohol dozvedieť inak. Po rokoch vo svojej autobiografii napísal: „Bolo to pre mňa hrozná. Moja dôvera vo svätý kňazský stav sa zrútila.“ V Rudolfovom živote sa týmto odohrala radikálna zmena: prestal sa modliť a spovedať sa.

Túžil sa stať profesionálnym vojakom. Rázne odmietol splniť otcovu vôľu. Kňazom nechcel byť. V armáde našiel prostredie, ktoré mu vyhovovalo. Nadviazal kontakt s nacionalistickým hnutím a úplne sa odvrátil od Cirkvi. Ako dvadsaťjedenročný z nej oficiálne vystúpil.

Počas Druhej svetovej vojny sa stal veliteľom koncentračného tábora v Osvienčime. „Rozkazy a vyjadrenia Adolfa Hitlera boli pre mňa evanjeliom,“ vyjadril sa. „Železná dôslednosť, s akou sme vykonávali Führerov rozkaz, v nás zabíjala všetky ľudské city.“ Podobne to vyjadril aj ďalší Hitlerov muž, H. Göring: „Nemám svedomie. Moje svedomie sa volá Adolf Hitler.“

Doma bol Rudolf Höss vzorným manželom a otcom. Napísal: „Mal som dve hviezdy, ktoré určovali smer môjho života – vlast' a neskôr moju rodinu – manželku a deti – dvoch synov a tri dcéry.“

Po Hitlerovej prehre sa Höss ukrýval na gazdovstve ako poľnohospodársky robotník. Anglická polícia ho však v roku 1946 vypátrala a odovzdala vojenskému súdu v Norimbergu. Odtiaľ putoval do poľskej väznice. V liste manželke napísal: „V poľských väzniciach som spoznal, čo je ľudskosť. Mne, veliteľovi Osvienčimu, ktorý poľskému národu spôsobil toľko bolesti a škody, preukazovali ľudskú zhovievavosť. Hlboko ma to zahanbovalo. Správali sa tak nielen vyšší úradníci, ale aj najobyčajnejší strážnici. Pritom mnohí z nich boli bývalými väzňami z Osvienčimu alebo z iných táborov. Práve teraz, v posledných dňoch svojho života, zakusujem ľudské zaobchádzanie

PREDDOVOLENKOVÉ ZAMYSLENIE

Máme radi čas dovolení a prázdnin. Okrem toho, že by mali byť časom odpočinku, mali by byť aj našou „cestou do vnútra“. Stredoveký mysliteľ Angelus Silesius hovorí: „Človeče, vstúp do seba, lebo pokoj a múdrosť nenájdeš putovaním do cudzích krajín.“

Ak si počas dovolenkových dní nenájdeme čas na „nájdanie seba samého“, ak naša trasa bude viesť len z jedného miesta k druhému, od jedného vzrušenia k ďalšiemu, môžeme ostať rozladení a sklamaní. To preto, lebo naša duša po týchto miestach „nepôjde s nami“. Spomínaný mysliteľ v tomto duchu ďalej hovorí: „Cestuješ všelikam, aby si videl a prezeral si všetko. Ak si však Boha nevidel, nič si nevidel.“

Otvoriť sa Bohu a „cestovať“ do vlastného vnútra je cesta najdlhšia. Niekedy veľmi ťažká, ale istotne je to najdôležitejšia cesta nášho života.

(zdroj: Viliam Judák, Svetlo všedného dňa)

Keď som bol mladší, svet navôkol mi pripadal zrozumiteľný a samozrejmy a na to, aby som žasol, som potreboval cestovať do ďalekých krajín.

Dnes mi svet pripadá nádherný a vzbudzuje vo mne obdiv - a to mi stačí prejsť sa vonku záhradou alebo lesom. Čím som starší, tým viac žasnem a ďakujem.

Marek Orko Vácha

Izrael, pretože si bol silný v zápase s Bohom a medzi ľuďmi si mocný.“ (32,29) Izrael znamená „Boží bojovník“.

Boh má rád ľudí, ktorí s ním zápasia. Jakub po nočnom boji pri potoku Jabok ostal natrvalo krívať. Ostala mu spomienka na to, ako bojoval s Pánom i poznanie, že ak Boh v boji víťazí, človek neodchádza ako porazený.

Svätý Augustín v Jakubovi videl podobnosť s Kristom. Aj nad ním zvíťazili Židia a zabili ho, ale v skutočnosti on, ktorý zomrel, premožený nebol.

Predtým, ako prežil Jakub tento nočný boj so samotným Bohom, nechal Jakub kráčať

zmierenie Jakuba s Ezauom v Kanaáne od Francesca Hayzesa

pred sebou celú rodinu a on sa zbabelo zdržiaval vzadu. Teraz, po stretnutí s Pánom, sa sám stavia na čelo zástupu a kráča v ústrety Ezauovi. Za ním kráčajú otrokyne Bilha a Zilpa so svojimi deťmi, potom menej milovaná Lia so svojimi deťmi a nakoniec milovaná Ráchel so synom Jozefom. Jakub pudovo chráni to najcennejšie. Rozumne nechal kráčať matky so svojimi deťmi, pretože vedel, že materinská láska každú z nich podnieti k tomu,

aby v prípade boja vyvinuli maximálne úsilie pre záchranu svojich detí.

Opis stretnutia bratov naznačuje zmierenie, ale aj istý odstup, ktorý si od seba zachovali. Jakub sa vrátil do svojej vlasti po dvadsiatich dvoch rokoch.

Jakub je sústredením všetkých negatívnych črt židovstva. Abrahám a Izák nie sú typmi Žida, je ním až Jakub. Mnohým sa sprotivil, ale Boh ho mal rád a nechal na ňom spočinúť svoje požehnanie.

(zdroje: Komentár k Starému Zákonu: Genezis, J. O. Markuš, Biblické ženy Starej a Novej zmluvy)

My žijeme tak, že sa snažíme na druhých robiť dobrý dojem. Keď nám však padne „fasáda“, lebo ju strhne realita, ťažko znášame zlý dojem, ktorým pôsobíme. Dávajme si na to pozor, najmä my, kresťania! Veď Boh nás miluje aj s našimi obmedzeniami! Nečaká, kým budeme dokonalí, aby nás mohol milovať! Prijmeme sa takí, akí sme, lebo aj Boh nás miluje takých!

(Pierre Blanc)

Človek by sa mal snažiť prežívať vlastný príbeh, nie byť kópiou niekoho iného.

(Benedikt XVI.)

so sebou, čo som vôbec neočakával. Napriek všetkému, čo sa stalo, vo mne vidia človeka.“ Aj súdne pojednávanie vo Varšave bolo otvorené slovami: „Napriek všetkej zodpovednosti pred zosnulými

aj živými nestrácajme zo zreteľa to, za čo bojovali tí, ktorí milovali slobodu národov. Tým veľkým cieľom bola úcta k ľudskej dôstojnosti, a preto ju preukážme aj tomuto obvinenému, ktorý stojí pred súdom predovšetkým ako človek.“

Keď bol Höss odsúdený na trest smrti, prijal rozsudok pokojne. Zriekol sa práva žiadať o milosť. Vo väzení napísal manželke list: „Prebudilo sa vo mne množstvo pochybností, či aj moje odstúpenie od viery v Boha nevychádzalo z úplne zlých predpokladov. Bol to ťažký boj. Znovu som však našiel vieru v Boha.“

Pár dní pred vykonaním rozsudku požiadal Höss o možnosť stretnutia sa s kňazom. Po dlhom rozhovore s pátrom Lohnom vyznal svoju vieru a oficiálne sa vrátil do Katolíckej cirkvi. Vyspovedal sa. Keď na druhý deň prijímal Krista v Eucharistii, plakal kľačiac v strede väzenskej cely.

V rozlúčkovom liste poprosil manželku: „Môj nevydarený život kladie na teba, milovaná, svätú povinnosť vychovať naše deti v duchu pravého človečenstva, ktoré plynie z hĺbky srdca.“ Tri dni pred vykonaním rozsudku napísal vyhlásenie: „Vo väzenskej samote som dospel k trpkému poznaniu, akých ťažkých zločinov proti ľudskosti som sa dopustil. Ako veliteľ vyhladzovacieho tábora v Osvienčime som uskutočňoval časť strašných vražedných plánov tretej ríše. Ľudstvu a človečenstvu som nevýslovne ublížil. Zvlášť poľskému národu som spôsobil nepredstaviteľné utrpenie. Za svoju zodpovednosť platím vlastným životom. Kiežby mi Boh raz odpustil moje činy. Prosím o odpustenie poľský národ... Kiežby odhalenie a potvrdenie strašných zločinov proti ľudskosti a človečenstvu v budúcnosti navždy vystríhalo čo i len pred náznakmi činov, ktoré by mohli viesť k takým strašným udalostiam.“

Deň pred smrťou sa Rudolf Höss ešte raz vyspovedal u pátra Lohna. Bol pripravený na smrť. Odvisol na šibenici medzi starým krematóriom a svojou vilou na území koncentračného tábora Osvienčim. Svedkovia potvrdili, že zomieral dôstojne.

Uvedomujeme si, že sú situácie, kedy ani my, podobne ako starší syn z podobenstva, sa nedokážeme radowať zo záchranu bližneho. Nie osoba mladšieho brata je pre nás hodnotou, ale pohľad na život, ktorý premrhal, na obete, ktoré na svojej ceste po sebe zanechal.

Pohnutí spravodlivým hnevom, že sme boli ukrátení, začneme hľadať vinníka a nachádzame ho v Otcovi. Zatiaľčo z úst mladšieho brata tryská: „Otče, zhrešil som proti Bohu i proti tebe!“, my ťažko vo vzťahu k Bohu hľadáme slová. Sme na tom podobne ako starší syn v podobenstve, ktorý ani raz nenazve otca otcom (hoci slovko otec sa v podobenstve vyskytuje celkovo dvanásťkrát) a brata bratom (iba výrazom *tento tvoj syn*). Navyše Otca súdime nevyrieknutým: „Previnil si sa voči mne!“

Kardinál Špidlík kladie otázku: „Aký je rozdiel medzi tým, čo nám hovorí morálka a tým, čo hovorí Písmo Sväté?“ A zároveň odpovedá provokatívne: „Morálka, ktorá vychádza z Desatora, nás učí, ako žiť, aby sme dosiahli spásu. A Sväté Písmo nám ukazuje, ako sa ľudia môžu spasiť aj napriek tomu, že v súlade s Božími normami nežijú.“

Ak je to takto, ťažko sa asi vyhneme pokušeniu hriechu, ktorý morálka nazýva „opováhľivé spoliehanie sa na Božie milosrdenstvo“. Načo sa pachtiť, zapierať seba, premáhať sa? Vlastne mal ten mladší syn pravdu. Načo robiť otcovi „vola“? Hlavne si užiť, byť sám sebou. Potom stačí trochu pokánia, keď už ležim medzi sviňami, ale načo skôr?

Človek nie je schopný nikdy plne pochopiť Božie zákony spravodlivosti, ktoré s príchodom Ježiša ustupujú zákonu lásky. V skutočnosti nikto z nás si spásu nemôže zaslúžiť sám. Spása je darom od *Boha, ktorý poslal svojho Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí.* (Jn 3,16) Každý z nás ju môže len prijať.

Asi žiaden umelec nevyjadril okamih návratu márnotravného syna existenciálne a teologicky tak silno, ako Rembrandt (1606-1669).

Rembrandtov *Návrat márnotravného syna* pravdepodobne patrí medzi jeho posledné diela. V tomto obraze možno čítať výpoveď jeho vlastného búrlivého života, plného súženia.

Ako mladík mal Rembrandt všetky vlastnosti márnotravného syna – bol bezočivý, sebavedomý, zmyselný a arogantný. Aj ako tridsaťročný namaloval seba ako márnotravného syna – ako opitého, plytkého, s pootvorenými ústami a s očami bažiacimi po zmyselnosti a pôžitku. V pravej ruke drží poloprázdny pohár a ľavou rukou drží v páse svoju milú, ktorá má taký istý zmyselný pohľad ako on. Zatiahnutý záves dáva tušiť, že scéna sa odohráva v niektorom z verejných domov vo vykričanej štvrti Amsterdamu.

Rembrandtov *Návrat márnotravného syna*, ktorý namaloval ako tridsaťročný

Keď sa človek pozorne zadíva na autoportrét mladého umelca ako márnotravného syna, ťažko môže uveriť, že je to ten istý Rembrandt, ktorý o tridsať rokov neskôr namaloval sám seba očami, ktoré prenikajú hlboko do skrytých tajov života.

Rembrandtovi životopisci tvrdia, že Rembrandt bol skutočne hrdým mladým mužom, presvedčeným o svojej genialite, ktorý zároveň dychtil po všetkom, čo svet ponúkal. Mnoho zarábal a mnoho míňal. Následne veľa energie stratil v nekonečných súdnych procesoch o finančné vyrovnanie a v konkurzných konaniach.

V živote prežil veľa úderov – tak ako to bolo aj v živote evanjeliového márnotravného syna. Najprv mu zomrel syn, potom dcéra, nato druhá dcéra, o dva roky milovaná manželka Saskia. Ostal sám s deväťmesačným synom Títom. Chvilu prežíval vzťah s pestúnkou malého Títa, Geertje, ktorú onedlho zatvorili do ústavu pre choromyselných. Potom mal trvalejší vzťah s Hendrickje, ktorá mu porodila syna, ktorý však ešte v ten rok zomiera. Prežije ho iba ďalšia dcéra z tohto vzťahu.

Trápenia Rembrandtovho života spôsobili, že sa na svet a na človeka dokázal postupne pozeráť prenikavejšie a viac vidieť do hĺbok ľudskej duše. Na sklonku života opäť maľuje obraz *Márnotravného syna*, kde namiesto vzácneho odevu, v ktorom bol odetý ako mladý vo verejnom dome, teraz pokrýva jeho vyzlabnuté telo iba roztrhaná tunika a sandále, v ktorých prešiel toľkú vzdialenosť, že sú už načisto zodraté.

Keď Jakubova manželka Ráchel porodila svojho prvého syna, Jakub sa rozhodol pre návrat do vlasti. Od svokra Lábana si vyžiadal diel majetku, ktorý sa po jeho príchode do tejto rodiny značne rozmnožil. Stávame sa svedkami obojstrannej súťaživosti Jakuba i Lábana v podvádzaní. Zaujímavý je postoj Jakubových manželiek Ráchel a Lie k otázke majetku. Hoci v otázke detí boli sokyňami, v otázke dedičstva stoja na strane manžela proti svojmu otcovi. (Gn 31, 14-16)

Po odchode od Lábana sa Jakubov zrak upriamuje už len na Zaslúbenú zem a v myslí sa zaoberá starosťou, ako dopadne jeho stretnutie s Ezauom, ktorého pred rokmi podviedol. Vyslal teda poslov k bratovi Ezauovi a dal im nariadenia, ktoré sa začínajú vetou: „**Takto poviete môjmu pánovi Ezauovi: ,toto hovorí tvoj služobník Jakub...'**“ (32,5) Niektorí exegeti v Jakubovom spôsobe vyjadrovania vidia črtu päťolizáča a pokrytca, iní upozorňujú na to, že označenia „môj pán“, „tvoj služobník“ boli v tom čase na Blízkom východe bežným zdvorilostným vyjadrením úcty k druhému.

Keď sa Jakub dozvedel, že Ezau k nemu prichádza so štyristo mužmi, zľakol sa a bolo mu úzko. (32,8) Úprimne volá k Bohu a prosí o ochranu. V tú noc (snáď vo sne – sen v Biblii často býva miestom Božieho navštívenia) Jakub zápasí pri potoku Jabok so záhadnou bytosťou. Neskôr Jakub túto postavu identifikuje ako Boha. Rovnako aj Abrahám nespoznal hneď v počestných samotného Pána.

Jakubov zápas s neznámym protivníkom od Delacroixa

Boj Jakuba a bytosti trvá až do východu zornice, teda do momentu, kedy je čiastočne tma a čiastočne svetlo. Existencia tmy a svetla zároveň symbolizuje Jakuba, ktorého charakter má veľa svetla i veľa tmy a tiež krajinu, kde sa boj udial – Jordánsko, ktoré je čiastočne krajinou svätou a čiastočne pohanskou. Boh sa spočiatku Jakubovi javí ako nepriateľ, ktorý ho napáda a vyzýva k boju. Jakub - až keď vstúpi do zápasu s ním - rozpozná za maskou nepriateľa Pomocníka. (Gn 18,1-15)

Muž zasiahol jeho bedrový kĺb a pri zápasení sa Jakubov bedrový kĺb vykĺbil. (32,26) Len s „polámanými“ ľuďmi môže Boh začať niečo nové. Jakub povedal: „**Nepustím ťa, kým ma nepožehnáš!**“ (32,27) Prvé požehnanie od otca dostal Jakub podvodom, druhé požehnanie – ako vidíme – si vymáha silou. Namiesto požehnania tajomná bytosť sa pýta Jakuba na meno. Vyslovenie vlastného mena z Jakubových úst vyznieva ako vyznanie identity. Meno Jakub

znamená „Pätár“, „Klamár“ – a takto sa to naozaj tiahne celým jeho životom. Od narodenia, kedy držal svojho brata za päť, lebo chcel vyjsť z lona matky prvý, cez mládenca až k mužovi.

Odpoveď, že sa volá Jakub, ho však privádza k opravdivému poznaniu seba a ku pokániu. V tom momente Boh mení jeho meno: „**Nebudeš už nazývaný menom Jakub, ale menom**

Dlhšiu dobu som vnímal, že Boh ma povoláva od služby aktívneho pedagóga k službe mentálne postihnutým v komunite Archa. Nevedel som, či to zvládnem. Bol som zvyknutý prednášať univerzitným študentom, vedel som písať knihy a podávať systematické výklady, diskutovať a analyzovať. A zrazu som mal komunikovať s ľuďmi, z ktorých niektorí sotva rozprávajú, a aj keď rozprávajú, nemajú záujem o logické argumenty. Vedel som, že ako kňaz by som šiel ohlasovať evanjelium tým, ktorí počávajú viac srdcom ako myslou a sú viac citliví na to, čo žijem ako na to, čo hovorím.

Čas rozhodovania sa pre vstup do komunity sa prekrýval s mojou návštevou Ermitáže v Sankt Peterburgu, kde som mal možnosť niekoľko hodín hľadiť na Rembrandtov obraz Márnotratného syna a vnímať jeho postavy. Pohnutý posolstvom tohto obrazu som pred svojím priateľom vyslovil slová: „Som hriešnik. Nachádzam sa v postave márnotratného syna, ktorého objali Otcove ruky.“ Bol som prekvapený, keď na to zareagoval: „A ja som si myslel, že skôr sa nájdeš v postave staršieho syna.“

Keď som do Archy vstúpil, v priebehu rokov som skutočne prežil stotožnenie sa s oboma bratmi. Od tých, ktorým som prišiel slúžiť, zažil som vreľé prijatie a toľko osláv, že mi to neraz pripadalo ako vítanie mladšieho syna. V Arche je veľa objatí a bozkov, konajú sa tu mnohé sviatočné hostiny, ktoré človeku zvonku pripadajú ako ustavičná oslava.

Ale zažil som tu aj hrôzu temnoty, ktorá bola prítomná vo mne. Život v komunite bol pre mňa často zápasom so sebou samým. Kým som žil ako pedagóg, zdalo sa mi ľahké ukrývať staršieho syna vo mne, aby ho navonok nebolo vidno. Ale s ľuďmi, ktorí žijú bez pretvácky – takí, akí sú, so svojimi výbuchmi, depresiami, plačom, neustálymi požiadavkami, bolo pre mňa ťažké ukrývať hnev, netrpezlivosť, nadradenosť, sebeckto.

Až časom som pochopil, že Boh ma povoláva od synovstva k otcovstvu. Kedysi dávno mi to povedala jedna známa, ktorá sa zaslúžila o môj vstup do Archy: „Nie je dôležité, či sa nachádzaš v pozícii mladšieho alebo staršieho syna. Musíš si uvedomiť, že tvojím povolaním je, aby si sa stal otcom.“ Vtedy som jej celkom nerozumel. Dnes som chápal – mám byť nielen tým, ktorému je odpúšťané, ale tiež tým, ktorý odpúšťa. Nielen tým, ktorého doma vítajú, ale hlavne tým, ktorý vytvára domov. A keďže som patril k starším členom komunity a som kňazom, ešte viac ma povolanie k otcovstvu zaväzovalo.

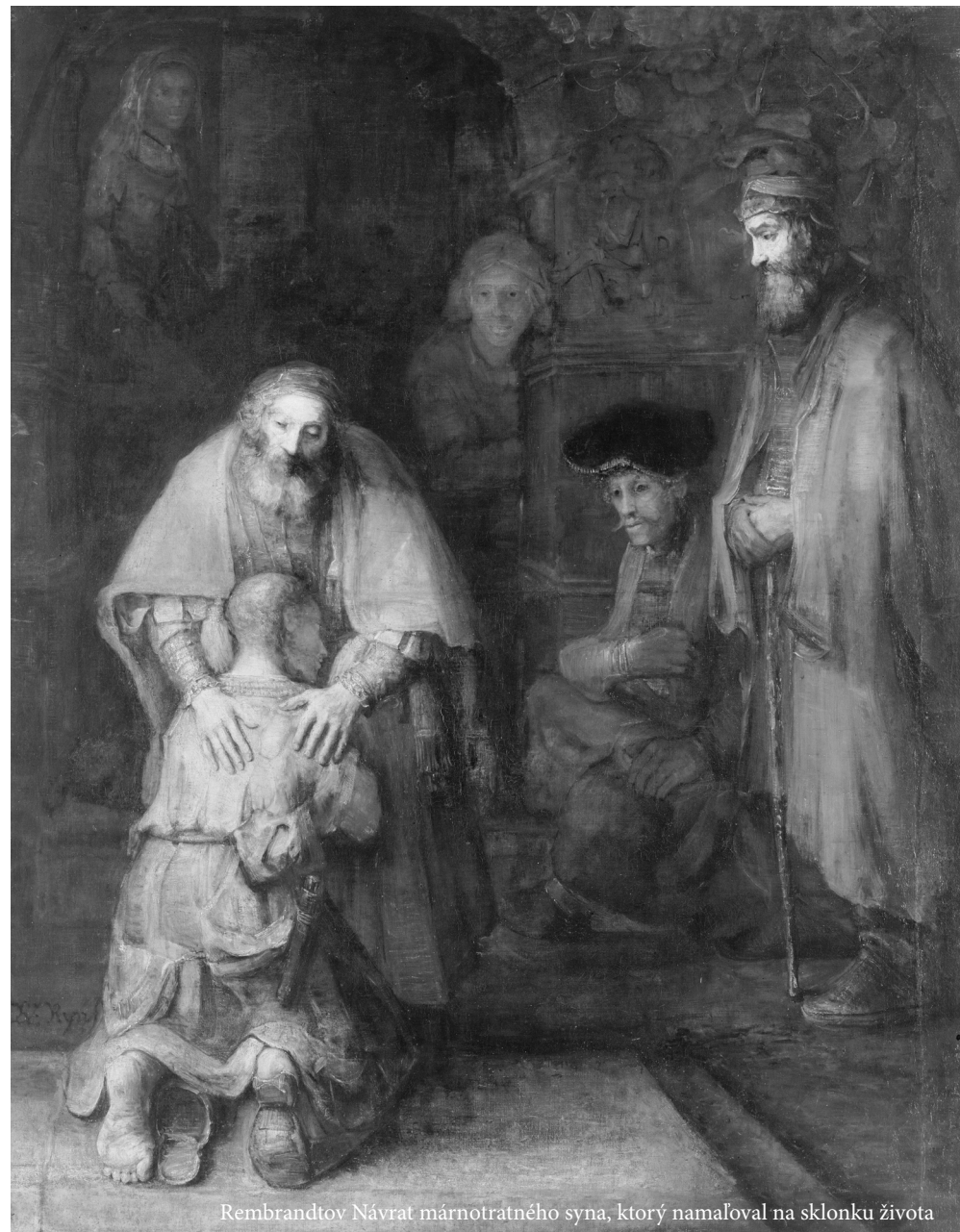
Zároveň som si však uvedomoval, aké je ťažké, priam nemožné byť skutočným otcom. Ved' aj všeobecná atmosféra v Cirkvi v nás prirodzene udržiava mentalitu byť závislým dieťaťom. Kedy sme boli vyzvaní oslobodiť sa od mentality synovstva a prijať bremeno zodpovedných dospelých ľudí?

Chápem, že nemôžem navždy ostať dieťaťom. Preto sa snažím každý deň nachádzať odvahu byť otcom. A tak, keď sa dívam na svoje starnúce ruky, je mi jasné, že som ich dostal na to, aby som ich vystrel ku všetkým tým, ktorí trpia, aby som ich položil na plecá tým, ktorí prichádzajú a aby som im poskytol požehnanie, ktoré vyplýva z nesmiernej Božej lásky.

A to by mala byť cesta každého z nás. Od synovstva smerovať k postojom otca. Nemusí ísť pritom o vzťah rodiča a dieťaťa, môže sa jednať o vzťah v manželstve, vzťahy v práci, v kresťanskom spoločenstve, medzi priateľmi...

(zdroje: myšlienky vybrané z homílie R. Čemusa, S. Fausti, Nad evanjeliem podľa Lukáša, M. Piotrowski, Od neviery k plnosti pravdy, H. Nouwen, Návrat márnotratného syna)

Málokto venoval toľko času Rembrandtovmu Návratu márnotratného syna ako Henri Nouwen (1932-1996), kňaz, ktorý rozjímal nad obrazom mnoho rokov a priznal sa, že jednotlivé postavy z podobenstva ho výrazne ovplyvnili aj v chápaní vlastnej životnej cesty. Príbeh márnotratného syna označil za „zhustené evanjelium“. Povedal, že keby sme o Bohu nevedeli nič iného, než čo o ňom hovorí tento príbeh, vedeli by sme o ňom všetko podstatné.

Rembrandtov Návrat márnotratného syna, ktorý namaľoval na sklonku života

POSTAVA MLADŠIEHO SYNA

Henri Nouwen hovorí: „Vyše pätnásť rokov som sa vyzvedal od ľudí v rôznom postavení, od Maroka po Indiu a od Turecka až po Sudán, aký je hlbší zmysel toho, keď sa syn dožaduje svojho dedičstva ešte za otcovho života. Odpoveď bola vždy výrazne tá istá.

Náš rozhovor prebiehal asi takto: „Vyslovil už niekto vo vašej dedine takúto požiadavku? „Nie, nikto nikdy.“ „A keby to niekedy niekto žiadal, čo by to znamenalo?“ „To by znamenalo, že si žiada otcovu smrť.“ V reči Európana by to znelo asi takto: „Otec, nemôžem čakať dovtedy, kým umrieš.“ Ak poznáme túto orientálnu zákonitosť, synov odchod sa nám zrazu javí ako veľmi veľká urážka.

Na obraze nachádzame syna s vlasmi nakrátko ostrihanými – hlavu mu nezobia krásne dlhé kučery, s ktorými Rembrandt namaľoval seba ako hrdého márnokratného syna vo verejnom dome. Hlava bez vlasov je symbolom straty individuality.

Na tele má len zodraté a roztrhané rúcho, ktoré len-len že zakrýva jeho vyziabnuté telo. Na rozdiel od otca a toho muža úplne vpravo - tí majú na sebe široké červené plášte, ktoré im dodávajú prestíž a dôstojnosť.

Ľavá noha, z ktorej sklzol zodratý sandál, je zjazvená. Aj pravá noha, napoly obutá, hovorí o biede a utrpení.

Je to človek, ktorého pripravili o všetko, okrem jedinej veci – a tou je meč. Nepredal ho. Aj uprostred najhlbšieho poníženia si ho mladší syn uchoval ako znak urodzenosti, symbol synovstva. Ten meč hovorí, že hoci sa vrátil ako žobrák a vyhnaneč, predsa nezabudol, že stále je synom svojho otca.

Nouwen v chápaní márnokratného syna ide dokonca až tak ďaleko, že v ňom vidí obraz Krista, ktorý sa necháva stiahnuť medzi svine, len aby nás mohol vytiahnuť k Otcovi. Vieme, že Rembrandt nikdy nerozmyšľal takýmto spôsobom, keďže vtedajšie chápanie podobnosti o márnokratnom synovi nepripúšťalo podobné výklady.

POSTAVA STARŠIEHO SYNA

Starší syn je na obraze zobrazený úplne vpravo. Hľadá na otca a zdá sa, že je duchom neprítomný. Od otca a jeho mladšieho brata ho oddeľuje veľký prázdny priestor, ktorý je znázornením vnútornej cesty, ktorú musí ešte prejsť, aby pochopil otcovo konanie.

Otec i starší syn majú veľa spoločného. Sú si podobní – obaja majú bradu a obom červené plášte zahaľujú pleciami. Najdôležitejšou spoločnou črtou je svetlo, ktoré sa nachádza aj na tvári staršieho syna.

Zároveň je však medzi nimi veľa rozdielov. Otec sa nad strateným synom skláňa. Starší brat stojí meravo vzpriamený a jeho postoj zvýrazňuje dlhá palica, ktorú drží v ruke. Otcov plášť je široký a objímajúci, zatiaľ čo staršiemu synovi visí chabo na tele. Otcove ruky sú roztvorené a dotýkajú sa mladšieho syna gestom pozhňania, starší syn má ruky zovreté a pritisnuté k telu. Po tvári oboch sa rozlieva svetlo, ale svetlo z otcovej tváre zaplavuje celé jeho telo – najmä jeho ruky – a zalieva mladšieho syna. Svetlo na tvári staršieho syna je chladné a ohraničené.

Jeho postava ostáva vo tme a zovreté ruky zahaľuje tieň. Svetlo na jeho tvári ukazuje, že aj on je povolaný k svetlu a radosti, ale nemožno ho k tomu prinútiť.

Keď Rembrandt maľoval obraz na sklonku svojho života, cítil sa aj v postave staršieho syna. Bolo o ňom známe, že mal komplikovanú povahu a bol tvrdý a bezcitný voči druhým. Najlepšie to bolo vidno vo vzťahu ku Geertje, s ktorou žil šesť rokov. Zhromažďoval proti nej svedectvá susedov, aby ju mohol poslať do ústavu pre choromyseľných. A keď sa neskôr ukázalo, že by ju mohli pustiť domov, Rembrandt si najal človeka, ktorý zhromaždil proti nej dôkazy, aby ostala v ústave naďalej zatvorená.

Pre nás je ľahšie prejavíť sympatie Rembrandtovi chlipníkovi, ktorý sa oddáva pôžitkom sveta a vracia sa domov ako zduchovnený človek. Omnoho ťažšie je prijať ho ako pomstychtivého a arogantného manipulátora, ktorý napádal tých, ktorí mu stáli v ceste.

Pri lepšom pozorovaní obrazu si môžeme všimnúť, že v pozadí sa nachádzajú ešte tri ďalšie postavy. Úplne vľavo vzadu sa vynára postava ženy. Pravdepodobne ide o matku synov, ktorá z diaľky sleduje stretnutie. Okrem nej pozorujú scénu aj ďalšie dve postavy. Nimi Rembrandt naznačuje, že sú - podobne ako každý z nás - pozvaní zaujať postoj k udalosti návratu mladšieho syna.

POSTAVA OTCA

Skutočným stredom Rembrandtovho obrazu sú otcove ruky. Tie ruky sú odlišné. Otcova ľavá ruka dotýkajúca sa synovho pleca je mocná a svalnatá. Vidno tu určitý tlak, najmä v palci ruky. Akoby sa tá ruka nielen dotýkala, ale aj pevne držala.

Aká rozdielna je však otcova pravá ruka! Nedrží a nepritláča. Je jemná, mäkká a nežná. Má elegantný vzhľad. Chce pohľadiť, ponúknuť útechu. Je to ruka matky.

Otec na Rembrandtovom obraze je zároveň matkou i otcom. Aj v Bohu sú otcovstvo i materstvo plne prítomné. Potvrdzujú to slová Písma: „Či zabudne žena na svoje nemluvíča a nemá zľutovanie nad plodom svojho lona? I keby ona zabudla, ja nezabudnem na teba.“ (Iz 49,15-16)

Otcova láska nie je závislá od toho, ako príbeh skončí. Jeho láska je podstatou jeho osobnosti. Krásne to vyjadril Shakespeare v jednom zo svojich sonetov: „Láska nie je láskou, ak sa mení, keď zmenu nachádza.“

Mnohí kritici predpokladajú, že aj do postavy otca na Rembrandtovom obraze namaľoval autor sám seba. Mohol si to dovoliť iba po mnohých rokoch utrpenia a očisťovania, napriek toľkým svojim hriechom a slabostiam. Iba skúsenosť s Láskou ho mohla urobiť schopným vniknúť do tajomstiev duchovného otcovstva.

(Poznámka: niektorí životopisci odmietajú, že by Rembrandt bol úprimným hľadačom duchovnej pravdy a hĺbky. Tvrdia, že obrazy, i keď vynikajúce, ukrývajú v sebe oveľa menej duchovných prvkov, ako v nich ľudia dokážu nachádzať. Tvrdia, že Rembrandtove témy boli skôr výsledkom vtedajších módných štýlov a on vo svojej genialite dokázal vycítiť, čo má do obrazu vložiť - bez toho, že by to duchovne dokázal precítiť.)